केशवर्द्धिनी स्त्री केशान् वर्द्धयति वृध-णिच्-णिनि। सहदेवीलतायाम् राजनि०

केशवादित्य पु० काशीस्थे आदित्यभेदे तत्कथा काशीख० ५१अ० यथा "अतः परं शृणु मुने! केशवादित्यमुत्तमम्। यथा तु केशवं प्राप्य सविता ज्ञानमाप्तवान्। व्योम्नि सञ्चरमाणेन सप्ताश्वेनादिकेशवः। एकदाऽदर्शि भावेन पूजयन् स्निग्धमीश्वरम्। कौतुकाद्दिव उत्तीर्य्य हरेरविरुपाविशत्। निःशब्दोनिश्चलः सुस्थोमहाश्चर्य्यसमन्वितः। प्रतीक्ष्यमाणोऽवसरं किञ्चित् प्रष्टुमना रविः। हरिं विसर्जितार्घञ्च प्रणनाम कृताञ्जलिः। स्वागतन्ते हरिः प्राह बहुमानपुरःसरम्। स्वाभ्यासमासयामास भास्वन्तन्नतकन्धरम्। अथावसरमालोक्य लोकचक्षुरधोक्षजम्। नत्वा विज्ञापयामास कृतानुज्ञो मरारिणा। रविरुवाच। अन्तरात्मासि जगतां विश्वम्भर! जगत्पते!। तवापि पूज्यः कोऽप्यस्ति जगत्पूज्यात्र माधव!। त्वत्तश्चाविर्भवेदेतत्त्वयि सर्व्वं प्रलीयते। त्वमेव पाता सर्व्वस्य जगतोजगतां निधे!। इत्याश्चर्य्यं समालोक्य प्राप्तोह्यत्र तवान्तिकम्। किमिदं पूज्यते नाथ! भवता भवतापहृत्!। इति श्रुत्वा हृषीकेशः सहस्रांशोरुदीरितम्। उच्चैर्मात्य च सप्ताश्वं वारयन् करसंज्ञया। विष्णुरुवाच। देवदेवोमहादेवो नीलकण्ठउमापतिः। एक एव हि पूज्योऽत्र सर्वेषां सर्वकारणम्। अत्र त्रिलोचनादन्यं समर्च्चयति मोहधीः। सलोचनोऽपि स ज्ञेयो लोचनाभ्यां विवर्जितः। एकोमृत्युञ्जयः पूज्योजन्ममृत्युजराहरः। मृत्युञ्जयं किलाभ्यर्च्च्य लोको मृत्युञ्जयोभवेत्। कालकालं समाराध्य भृङ्गी कालं जिगाय वै। शिलादिमपि तत्याज मृत्युर्मृत्युञ्जयार्च्चकम्। विजिग्ये त्रिपुरं यस्तु हेलयैकेषुमोक्षणात्। तं समभ्यर्च्च्य भूतेशं को न पूज्यतमोभवेत्। त्रिजगज्जयिनस्त्रातुस्त्र्यक्षस्याराधनं परम्। को नाराधयति वृध्न! हरस्य स्मरविद्विषः। यस्याक्षिपक्ष्मसङ्कोचाज्जगत्सङ्कोचमेत्यदः। विकस्वरं विकाशाच्च कथ पूज्यतमोन सः। शम्भोर्लिङ्गं समभ्यर्च्च्य पुरुषार्थचतुष्टयम्। प्राप्नोत्यत्र पुमान् सद्योनात्र कार्य्या विचारणा। समर्च्च्य शाम्भवं लिङ्गमधिजन्मशतार्ज्जितम्। पापपुञ्जं जहात्येव पुमानत्र क्षणाद्ध्रुवम्। किं किं न सम्भवेदत्र शिवलिङ्गसमर्च्चनात्। पुत्राः कलत्रं क्षेत्राणि स्वर्गोमोक्षोऽप्यसंशयम्। त्रैलोक्यैश्वर्य्यसम्पत्तिर्मया प्राप्ता सहस्रगो!। शिवलिङ्गार्च्चनादेकात् सत्यं सत्यं पुनः पुनः। अयमेव परोयोगस्त्विदमेव परं तपः। इदमेव परं ज्ञानं स्थाणुलिङ्गं यदर्च्यते। यैर्लिङ्गं सकृदप्यत्र पूजितं पार्वतीपतेः। कुतोजन्मभयं तेषां संसारे दुःखभाजने। सर्वं परित्यज्य रवे! तल्लिङ्गं शरणं गतः। न तं पापानि बाधन्ते महान्त्यपि दिवाकर!। लिङ्गार्च्चने भवेच्छुद्धिस्तेषामेवात्र भास्कर!। येषां पुनर्भवच्छेदं चिकीर्षति महेश्वरः। न लिङ्गाराधनात् पुण्यं त्रिषु लोकेषु चापरम्। सर्वतीर्थाभिषेकः स्याल्लिङ्गस्नानाम्बुसेवनात्। तस्माल्लिङ्गं त्वमप्यर्क! समर्च्चय महेशितुः। संप्राप्तुं परमां लक्ष्मीं महातेजोविजृम्भिणीम्। इति श्रुत्वा हरेर्वाक्यं तदारभ्य सहस्रगुः। विधाय स्फाटिकं लिङ्गं मुनेऽद्यापि समर्च्चयत्। गुरुत्वन तदाकल्प्य विवस्वानादिकेशवम्। तत्रोपतिष्ठतेऽद्यापि उत्तरेणादिकेशवात्। अतः स केशवादित्यः काश्यां भक्ततमोनुदः। समर्च्चितः सदा देयान्मनसोवाञ्छितं फलम्। केशवादित्यमाराध्य वाराणस्यां नरोत्तमः। परमं ज्ञानमाप्नोति येन निर्वाणभाग्भवेत्। तत्र पादोदके तीर्थे कृतसर्वोदकक्रियः। विलोक्य केशवादित्यं मुच्यते सर्वपातकैः। अगस्ते! रथसप्तम्यां रविवारो यदाप्यते। तत्र पादोदके तीर्थे आदिकेशवसन्निधौ। स्नात्वोषसि नरोमौनी केशवादित्यपूजनात्। सप्तजन्मार्ज्जितात् पापात् मुक्तो भवति तत्क्षणात्। यद्यज्जन्मकृतं पापं मया सप्तसु जन्मसु। तन्मे रोगञ्च शोकञ्च माकरी हन्तु सप्तमी। एतज्जन्मकृतं पापं यच्च जन्मान्तरार्ज्जितम्। मनोवाक्कायजं यच्च ज्ञाताज्ञातञ्च यत् पुन। इति सप्तविधं पापं स्नानान्ने सप्तसप्तिके। सप्तव्याधिसमायुक्तं हर माकरि! सप्तमि!। एतन्मन्त्रत्रयं जप्त्वा स्नात्वा पादोदके नरः। केशवादित्यमालोक्य क्षणान्निष्कल्मषो भवेत्। केशवादित्यमहात्म्यं शृण्वन् श्रद्धासमन्वितः। नरोन लिप्यते पापैः शिवभक्तिञ्च विन्दति"।

केशवायुध न० ६त०। १विष्णोरस्त्रे। केशवस्यायुधं तदाकारोऽस्त्यस्य अच्। २आम्रवृक्षे पु० शब्दमाला

केशवार्क पु० ज्योतिषनिबन्धकारके विद्वद्भेदे

केशवालय पु०६त०। १अश्वत्थवृक्षे त्रिका०अश्वत्थशब्दे विवृतिः। २तस्य मन्दिरे च। केशवावासादयोऽप्यत्र पु०जटा०

केशवेश पु०केशस्य वेशः। १कवरीबन्धने अमरः। २केशानां